

PRED RAZPRAVO O JUŽNOTIROLSKEM VPRAŠANJU PRI OZN**AVSTRIJA NE MORE ZAHTEVATI ZASE, KAR ODREKA DRUGIM****Pred mednarodno javnostjo zaščitniki manjšin, doma pa njih
zadrževalci - Napočil je čas, ko je treba zaščititi koroške Slovence**

Predzadnji teden je bilo v New Yorku sklenjeno, da bo o vprašanju Južnega Tirola razpravljala politični odbor Organizacije Združenih narodov. Od tistega dne se je med političnimi predstavniki Avstrije in Italije pričela nekakšna tekma, kako prepričati čimvečje število članov OZN o pravilnosti in utemeljenosti svojih stališč.

Južni Tirolci in Avstrijci sodijo, da so že dosegli prvi uspeh s tem, da so vsašanje sploh lahko vpisali na dnevni red 15. zasedanja glavne skupščine OZN. Za precejšen uspeh smatrajo tudi dejstvo, da bo južnotirolski problem obravnaval politični odbor Združenih narodov, medtem ko je Italija zagovarjala stališče, da bi o zadevi smel kvečjemu razpravljati pravi odbor. Avstrijci pa so morali precej popustiti, ko je bilo treba določiti, pod katerim naslovom naj se vprašanje vpiše na dnevni red. Italija se je namreč odločno uprla, da bi razpravljali o »avstrijski manjšini«, češ da bi se na ta način priznavale Avstriji določene pravice na italijanskem državnem ozemlju. Na predlog Kanade so nato sprejeli naslov, ki omenja le nemško govoreče prebivalstvo v bocenski pokrajini ter izvajanje Gruber-De Gasperijevega sporazuma iz leta 1946.

STALIŠČE AVSTRIJE IN ITALIJE

Južni Tirol je danes glavno zunanjepolitično vprašanje Avstrije. Zato ni čudno, da je v New York poslala ne samo svojega zunanjega ministra, temveč celo vrsto strokovnjakov, katerim načeluje podtajnik v zunanjem ministrstvu prof. Gschnitzer. V Ameriki pa je prisotno tudi posebno odposlanstvo Južnih Tirolcev, ki ga sestavljajo senator Sand, deželni odbornik Benedikter ter podpredsednik Južnotirolske ljudske stranke ter urednik dnevnika Dolomiten dr. Friedl Volgger.

Iz dosedanjega razvoja dogodkov ni mnogo izgledov, da bi se državi sporazumeli. Avstrija čvrsto vztraja na stališču, da mora Italija dati južnotirolski manjšini široko avtonomijo, kar bi se uresničilo le v primeru, če bi se bocenska pokrajina popolnoma odcepila od trentinske ter bi tvorila avtonomno deželo. Edino ta rešitev bi bila po mnenju avstrijske vlade v skladu s črko in duhom Gruber-De Gasperijevega sporazuma.

Italija pa to zahtevo odločno odklanja, ker se boji, da bi avtonomna bocenska de-

žela pomenila le prvi korak na poti do popolne odcepitve od države. »Italija, je pred dnevi izjavil zunanji minister Segni, je vedno pripravljena, da skupno z Avstrijo prouči možnost, da se izvajanje pariške pogodbe izboljša, a ne bo nikdar pristala, da bi se kršilo bistvo sporazuma. Če je pri izvajanju pogodbe Italija naredila kakšno napako, jo bo skušala popraviti, a avstrijskih zahtev ne more tudi zato sprejeti, ker niso v skladu z določili italijanske ustave«.

NI NE ISKRENOSTI NE DOBRE VOLJE

Kot vidimo, sta stališče Italije in Avstrije povsem nasprotni in vsaj trenutno ni videti nobene rešitve. Ni pa nobenega dvoma, da imajo Južni Tirolci prav, ko zahtevajo, naj Italija izda takšne predpise, ki bodo preprečili, da se njihovo ozemlje raznaroduje s tolikšno naglico kot doslej. Svoje trditve utemeljujejo med drugim z naslednjimi podatki: leta 1918 so Italijani

na Južnem Tirolskem tvorili le 3 odstotke prebivalstva, danes pa že 38 odstotkov. mesti Bocen in Meran, ki sta bili še pred nekaj desetletji povsem nemški, imata danes italijansko večino.

Italija pa, kot se zdi, noče o tem ničesar slišati in trdi, da ne more svojim državljanom braniti, da se naseljujejo na Južnem Tirolskem, češ da republikanska ustava daje vsakemu državljanu pravico, da določi svoje bivališče v kateremkoli kraju države.

Takšno tolmačenje ustavnih določil pa ne more nikogar prepričati, kajti nemogoče je, da bi ustava dopuščala raznarodovanje in ga hkrati prepovedovala (na primer s členom 6).

Zaradi tega ni nič čudnega, če Avstrijci in Južni Tirolci niso prepričani, da so Italijani iskreni, ko danes izjavljajo, da so pripravljeni natančneje in bolje izvajati Gruber-De Gasperijevo pogodbo.

Sumljiv zakonski osnutek avstrijske vlade

Kot pripadniki slovenske manjšine v Italiji imamo tudi mi mnoga slična vprašanja kot Južni Tirolci in zato jim seveda želimo, da bi dosegli vso zaščito svojih pravic in koristi. A hkrati ne moremo pozabiti, kako je Avstrija ravnala in žal še vedno ravna s Slovenci na južnem Koroškem.

Komaj je avstrijski tisk poročal, da je vlada odobrila zakonski osnutek o slovenskem uradnem jeziku v 55 občinah južne Koroške, že so se v Celovcu dvignile nacionalistične organizacije, ki zahtevajo, da ta zakon ne sme nikdar iziti. To so tiste organizacije, ki so toliko časa pritiskale na koroško in osrednjo vlado, dokler ni izšel odlok, s katerim je bil ukinjen dvojezični pouk na šolah v južnem delu Koroške, kar je imelo za posledico, da se danes slovenski otroci ne morejo izobraževati v materinem jeziku.

Toda tudi zadnji zakonski osnutek baje predvideva, da bo slovenščina uradni jezik v 55 občinah samo, če se bo izkazalo, da biva na tem ozemlju določen odstotek slovenskega prebivalstva. Potem ko torej Avstrija že stoletja raznaroduje koroške Slovence z vsemi, tudi najbolj ogabnimi sredstvi in je žal dosegla precejšnje uspehe, bo sedaj šele »ugotavljala«, koliko Slovencev je še ostalo in kje bivajo. Mislamo, da Slovenci ne bodo nikdar pristali na to ugotavljanje, saj bi s tem nekako tiho odobri-

li stoletno raznarodovalno delovanje avstrijskih nacionalistov in šovinistov.

OZEMLJE JE ŽE NATANČNO DOLOČENO

Koroški Slovenci so o tem vprašanju prav pred dnevi spet povedali svoje mnenje. V zadnji »Kroniki« namreč med drugim beremo: »Pod ozemljem s slovenskim ali mešanim prebivalstvom razumemo teritorij, ki je označen v odredbi o dvojezičnih šolah iz leta 1945, z vključenimi upravniimi, sodnimi, samoupravnimi in drugimi uradi v Celovcu, Beljaku in Šmohorju, ki so pristojni za imenovano ozemlje«.

Ozemlje, na katerem bi slovenščina morala biti drugi uradni jezik, je bilo natančno določeno že pred 15 leti in je torej vsako novo »ugotavljanje manjšine« odveč.

Zato je utemeljen sum, da je avstrijska vlada vrgla v svet vest o zakonskem osnutku o slovenskem uradnem jeziku v južnem delu Koroške samo zato, da bi ji v tem trenutku ne mogel kdo očitati, da se po eni strani krčevito poteguje za zaščito avstrijske narodne manjšine v Italiji, v lastni državi pa je še hujši raznarodovalec kot italijanski nacionalisti.

Sedaj je najlepša prilika, da se Avstriji vse to jasno pove in skuša od nje doseči, da končno pravično in pošteno uredi položaj Slovencev na južnem Koroškem.

RADIO TRST A

NEDELJA, 9. oktobra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 »Bahtiarjeve prigode«, pravljica (Mirko Vodušek), igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika tedna v Trstu; 14.30 Sedem dni v svetu; 14.45 Zbor »France Prešeren«; 18.00 Turistični razgledi; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Možek donese bariglico« (Pripravila Marija Tomazin).

PONEDELJEK, 10. oktobra, ob: 18.00 Znani sodobniki: »Walter Hallstein«; 19.00 Znanost in tehnika — Romi Bole: »Naftovodi po Evropi«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Mihael Glinka: »Ruslan in Ljudmila«, izbor iz opere, Orkester in zbor Moskovskega gledališča Bolšoj vodi Kirill Kondrašin.

TOREK, 11. oktobra, ob: 18.00 Radijska univerza — Ivan Rudolf: Čudovitosti rastlinstva: »Ni življenja brez rastlinstva«; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Tvorica sanj — obzornik iz filmskega sveta; 21.30 Koncert čelista Reneja Foresta, pri klavirju Fredy Došek — Ivan Malec: Sonata brevis; 22.00 Znamenita dela starega veka — Miran Pavlin: »Znamenita svetišča budistov«.

SREDA, 12. oktobra, ob: 18.00 Bizantinska Istra — Jadran Ferluga: »Istra pride pod Bizanco«; 19.00 Zdravstvena oddaja; 20.30 »Ksantipa«, igra v treh dejanjih (Manlio Miserocchi — Mirko Javornik), igrajo člani RO.

CETRTEK, 13. oktobra, ob: 18.00 Radijska univerza — Rafko Dolhar: Nekaj o kemoterapiji: »Pavel Ehrlich«; 19.00 Širimo obzorja: »Početki omike — Lončar kamene dobe« (Dante Canarella); 20.30 Simfonični koncert Orkestra Tržaške filharmonije. Približno ob 21.15 »Mario Soldati in njegova novel-ska zbirka: »Letoviščarska maša« (J. Tavčar). Približno ob 22.15 Pavle Merku: »Glasba na mednarodnem kongresu skladateljev in glasbenih piscev v Dubrovniku«.

PETEK, 14. oktobra, ob: 18.00 Etnografski zapi-ski — Vili Hajdnik: »Laponci«; 19.00 Sola in vzgo-ja — Anton Kacin: »Površnost, nevarna bolezen«; 21.00 Umetnost, književnost in prireditve v Trstu; 21.20 Koncert operne glasbe. Igra orkester Italijanske Radiotelevizije iz Torina; 22.00 Obletnica tedna — Ivan Učenič: »20-letnica bitke za Anglijo«; 22.15 V spomin Alessandra Scarlattija: »Il trionfo dell'onore«, izbor iz opere — Solisti in lični orkester Italijanske Radiotelevizije iz Milana.

SOBOTA, 15. oktobra, ob: 13.30 Dobrodošle — plošče prvič v oddaji; 15.30 »Zet gospoda Poiriera«, v-seloigra v 4 dejanjih (Emile Augier in Jules Sandeau — Dušan Pertot), igrajo člani RO; 18.00 Po davnih cestah — Franc Orožen: »Cestni roparji«; 18.30 Dvorčak: Slovanski plesi od št. 1 do 8; 19.00 Po-menek s poslušalkami; 20.30 Teden v Italiji; 20.40 Slovenski oktet; 21.00 »Neverjetno, toda res«, radijska zgodba (Cesare Meano — Lada Mlekuž), igrajo člani RO, nato jugoslovanske ritmične popevke.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 9. oktobra, nedelja: Abraham
- 10. oktobra, ponedeljek: Danijel
- 11. oktobra, torek: Samo
- 12. oktobra, sredo: Maks
- 13. oktobra, četrtek: Edvard
- 14. oktobra, petek: Borut
- 15. oktobra, sobota: Terezija

ITALIJANI HOČEJO SLIKE NAZAJ

Nemci so naropali ali ukradli med zadnjo vojno v Italiji veliko število umetnin, zlasti dragocenih slik velikih mojstrov preteklih stoletij, kot so Botticelli, Raffaello, Canaletto, Carpaccio, Coreggio, Guercino, Tintoretto, Tiziano in drugi. Kmalu po vojni so v Italiji ustanovili komisijo, da je začela iskati po Nemčiji naropane umetnine, pri čemer so ji kolikor toliko šle na roke tudi nemške oblasti.

Veliko umetnin je tudi odkrila in so jih že vr-nili Italiji, manjka pa jih še nad 600, da niti ne omenimo manjših umetniških zakladov, kot so zbir-ke starodavnih kovancev, keramik in drugega.

Pred kratkim je poslalo italijansko zunanje mi-nistrstvo v Nemčijo novo komisijo, da bi izsledila manjkajoče umetnine. Tudi nemška vlada je usta-novila posebno komisijo, da bo sodelovala z italijan-skimi strokovnjaki pri tem iskanju. Italija upa, da bo tako le dobila svoje umetnine nazaj.

Po dvotedenskem zasedanju glavne skupščine OZN

Na glavni skupščini ZN (le kdo je uve-del v moderno slovenščino ta grdi in povrh še tuji izraz, ko imamo namesto skupščine lepo in boljšo besedo zbor?) se je zgodilo tisto, česar smo se bali, a kar je bilo pričakovati. Ko smo namreč slišali, da se bodo zbrali tam veljaki in oblastniki z vseh strani, smo zaslutili, da se bo vsa zadeva spremenila kaj kmalu v veliko predstavo, ki bo imela več skupnega z gledališčem kot z namenom tega najvažnejšega političnega telesa Združenih narodov. In to se je tudi uresničilo.

Veliki politiki, ki imajo v rokah usodo milijonov in milijonov ljudi, so se spremeni-li v igralce, kakor hitro so prestopili prag Steklene palače ZN v New Yorku. Niso se znali ali hoteli upreti skušnjavi, da bi gestikulirajoč in kričeč, vihteč pest ali s sva-reče privzdignjenim prstom ne zaigrali pred polno zasedeno zbornico odposlanstev z vsega sveta in pred vso svetovno javnostjo svoje komedije in pokazali svoj talent za retoriko. To je slast, ki se ji niso hoteli odreči. In tako doživlja svet, da se vrste na govorniškem odru Združenih narodov tre-bušniki in suhci, dolgini in »cvergli«, bolj ali manj stari komedijanti in obsipavajo drug drugega, ali kar na splošno z bom-bastičnimi obdolitvami in grožnjami, ob katerih bi se morali nasprotnikom ježiti lasje, če bi jih še imeli.

Kdor je upal, da se bo rodilo iz tega na-vala »velikih« v New Yorku kaj koristne-ga, se je temu upanju že odrekal. Vsakdo med njimi je hotel izkoristiti redko prilož-nost le za to, da se postavi pred svetovno javnostjo in da po možnosti čim bolj osra-moti in poniža svojega nasprotnika. Za to puhlo zadoščenje so pahnili svet nazaj v ozračje hladne vojne in v glodaioči stra-n, da bo lepega dne prišlo tudi do atomske vojne. V njihovih napihnjenih in votlo do-nečih frazah so zadobila mednarodna vprašanja, ki bi jih bilo treba rešiti, značaj ne-razrešljivih ideoloških in strateških spletk. Popolnoma so jim vzeli njihov pravi zna-čaj političnih in spornih zadev, ki bi jih bilo možno s stvarno presojo in dobro vo-ljo prav tako rešiti, kot vsa druga vpraša-nja, s katerimi se je kdaj mučila medna-rodna politika. Ob treznem premisleku iz-gubi marsikatero teh vprašanj svoj nevar-ni in zapleteni videz ter postane preprosto, kot v resnici je. Kaj je na poti pomiritvi v Kongu? Le želja po vmešavanju in zmede-nost spričo nove problematike te celine. To-da poglavarji vzhodnih in zahodnih držav se trkajo na svetovnem odru na prsa ter

se napihujejo kot varuhi zatiranih in bra-nilci miru, tudi če drže sami v sužnosti na desetine narodov in jim jemljejo narodno zavest, ali v lastni hiši uganjajo rasno di-skriminacijo in dopuščajo linčanje ljudi, ki so krivi samo tega, da imajo črno polt.

Napačno bi bilo, če bi zaradi tega svet izgubil zaupanje v Združene narode, ker boljšega mednarodnega organa v današnjem svetu ni mogoče ustvariti. Mora pa se odredi naivnega upanja, da bo pričakal od takih predstav v Stekljeni palači resnično svetovno sožitje in mir. To dvoje bo mogo-če doseči na pritisk javnega mnenja samo s treznim in resnim prizadevanjem v tiši-ni delovnih kabinetov in na vljudnih in pri-jateljskih sestankih, ne pa na »sejmu niče-mrnosti« v New Yorku. Javno mnenje pa smo mi vsi, vsi mali ljudje po vsem svetu, ki imamo rajši preprosta dejanja kot veli-ke besede.

Opazovalec

— 0 —

Tito na poti v Evropo

Po dveh tednih bivanja v Ameriki se je jugoslovanski predsednik Tito v ponedeljek vkrca na italijansko ladjo Leonardo da Vinci, ki sedaj plove proti Italiji. Maršal Tito se bo izkrcal dne 13. t. m. v Geno-vi, od koder se bo z modrim vlakom od-peljal v domovino.

Pred odhodom iz New Yorka je jugoslo-vanski predsednik priznal, da se je medna-rodno ozračje v zadnjih dneh poslabšalo, vendar je izrazil upanje, da bo z dobro vo-ljo vendarle mogoče izboljšati odnose med sprtima taboroma.

V glavni skupščini se medtem nadaljuje razprava o resoluciji petih nevtralnih držav (Indije, Jugoslavije, Indonezije, Združ. arab. republike in Ghane), ki zahteva, naj čimprej pride do sestanka med Hruščevom in Eisenhowerjem. Zdi se pa, da ta pred-log ne bo prodr.

Bolj kot govori v glavni skupščini so v New Yorku važni številni sestanki med raznimi državniki. Pomembni so tako bili stiki med Titom in Eisenhowerjem ter med Titom in Hruščevom. Posebno pozornost pa so vzbudili sestanki med britanskim mi-nistrskim predsednikom Macmillanom in Hruščevom. Zdi se, da sta se državnika spo-razumela, naj se v začetku leta 1961 skliče nov vrhunski sestanek.

TRI NOVE FAKULTETE V TRSTU

Tržaško vseučilišče bo v prihodnjem aka-demskem letu imelo tri nove fakultete: viš-jo pedagoško šolo (magistero), farmacev-tiko in naravoslovne vede.

Pričakujejo, da se bo na nove fakultete vpisalo lepo število akademikov.

NOBELOVI KANDIDATI

Za Nobelovo mirovno nagrado je že predlaga-nih več kandidatov. Največ točk ima doslej švicar-ski generalni konzul v Bregenzu Charles Lutz. Med leti 1942 do 1945 je bil poverjen kot konzul v Bu-dimpešti. Takrat je rešil pred nacističnim preganja-njem 10.000 oseb, med njimi mnogo Judov. Za to visoko človekoljubno delo ga postavljajo mednarod-ne organizacije za mirovno nagrado.

Dva druga kandidata sta tajnik OZN Hammar-skjöld in Nikita Hruščev.

SMRT V SODU

V čudnem kraju je prežala smrt na 45-let-nega vinogradnika Battistuto v Borgnanu pri Krminu. Mož se je pripravljaj na trga-tev in je v hramu čistil in izpiral vinsko posodo. Da bi šlo delo bolj temeljito od rok, je sam zlezal v veliki sod in ga je za-čel strgati. Zvečer so pri ognjišču zama-n pričakovali gospodarja k večerji. Šli so po-gledat za njim v hram in so ga našli v so-du mrtvega. Zadušili so ga strupeni plini v vinski posodi.

Še ena nova država v Afriki

Dne 30. septembra opolnoči je na stadionu mesta Lagos ob Gvinejski obali Afrike vzplapolal zelenobeli prapor nove črnske republike Nigerije. Razvitju prapora je sledila vojaška parada in umetni ognji. Ljudstvo je rajalo do naslednjega jutra, ko je princesinja Aleksandra kot zastopnica angleške kraljice Elizabete izročila prvemu ministru Balewi listine o neodvisnosti Nigerije.

Namestnica je tudi odprla gospodarsko-kulturno razstavo, ki kaže razvoj nove republike od prvih kolonialnih stikov z Veliko Britanijo do proglašenja neodvisnosti. Istočasno so položili temelje za velikanski stolpnik, kjer bodo imeli sedež vlada, zbornice in državni uradi.

Proslave so ob prisotnosti diplomatskega zbora obhajali tudi v Londonu. Z zborova-

nja medparlamentarne unije v Tokiu so poslali čestitke nigerijski vladi.

Njen pomen

Nigerija bo v razvoju afriških držav najbrž igrala precejšnjo vlogo. To dokazuje ne samo pažnja londonske vlade do te republike, ki bo ostala trden član Britanske skupnosti narodov, ne samo čestitke diplomatov in parlamentov, marveč tudi gospodarska in kulturna raven države.

Nigerija (ne zamenjaj z Nigrom) meri čez en milijon kvadratnih kilometrov. Na tem prostranstvu živi okrog štiri milijone ljudi. Dežela je zelo bogata na kakavu, palmovem olju, zemeljskem orešku in bombažu. Belcev je približno 20.000, ki se po večini bavijo s trgovino v moderni prestolnici Lagosu.

Preden je Nigerija postala samostojna, je zrastel v angleških šolah rod mladih domačih razumnikov, ki so zmožni prevzeti vodstvo države. Ko gre za državne koristi in trezno politiko, so si vsi enotni. Le tako bodo doma naredili red in domovino gospodarsko okrepili, kot je pri proslavah zaključil prvi nigerijski minister Tafawa Balewa.

— • —

Jesen brez izpitov

Ministrstvo za prosveto proučuje nove reforme glede šolstva. Letošnje preosnove se v glavnem tičejo le podaljšanja pouka za 15 dni in štirih dnevov vmesnih počitnic. V prihodnjem šolskem letu 1961-62 bo pa prišlo do bolj korenitih sprememb. Predvsem ne bo več jesenskih izpitov; kdor bo pri maturah padel poleti, ne bo več mogel ponavljati v jeseni. Izpiti pa bodo nekoliko polajšani.

Minister Bosco je v svojem govoru pred poslanci nakazal, da se bo moral učni načrt za vse šole prilagoditi živemu življenju. V prihodnjih petnajstih letih bo država potrebovala 165 odstotkov diplomiranih vseh vrst več. To pomeni, da mora vsaj 90 odstotkov državljanov končati vso osnovno šolo in da se mora število absolventov vsaj nižjih srednjih šol podvojiti.

Brez kakega srednjega učnega naslova ne bo nihče mogel dobiti zaposlitve. To naj si zapomnijo tudi tisti naši starši, ki svoje otroke ne pošljejo v naše srednje šole.

(Podpisi)

Pismo uredništvu

Od skupine slovenskih staršev iz goriške okolice smo prejeli naslednje pismo, ki ga tudi objavljamo:

Spoštovano uredništvo!

Smo skupina staršev, ki smo se rade volje odzvali pozivom naših listov, naj svoje otroke vpisujemo v slovenske šole.

To čutimo ne samo kot svojo dolžnost, ampak vemo, da bo naše ravnanje tudi koristilo našim fantom in hčeram.

Vendar bi radi nekaj vprašali uredništvo, če ne zamerite.

Slišali smo namreč, da je nekaj učiteljev in profesorjev, ki poučujejo slovenske otroke na slovenskih šolah, svoje lastne otroke pa pošiljajo na italijanske.

Mi takih ljudi kratkomalo ne razumemo. Iščejo in potegujejo se za službe na slovenskih šolah; so za to, da slovenski starši pošljemo deco v slovenske šole, kjer jih bodo oni poučevali v našem jeziku in duhu, sami svoje pa pošiljajo v druge.

Takemu ravnanju se po domače pravi, pljuvati v lastno skledo. Službe na slovenskih šolah iščejo, sami jih pa spodkopujejo.

Hinavskih ljudi za vzgojitelje naše dece pa res ne potrebujemo!

Imena takih učnih nastavlencev bi morali javno objaviti tudi zato, da ne bo trpelo dobro ime neprizadetih.

Strinjamo se z mnenjem staršev, da morajo biti postavljeni za vzgojitelje njih otrok osebe, ki so ne samo po jeziku, ampak tudi po duhu in dejavnosti pripadniki narodne skupine, katere člani so tudi tisti starši.

Če določeni učitelji ali profesorji, ženske ali moški, drugače govorijo, kot pa z lastnim vzgledom kažejo, so upravičene take pritožbe staršev in njih zahteva, naj se tudi imena iznesejo v javnost.

Jesen v Kanalu
ob Soči

Svetovni parlament

Medtem ko poslušajo drug drugega v stekleni palači v New Yorku vrhovi skoro vseh držav sveta, se je v doževi palači v Benetkah neopaženo zaključilo zelo zanimivo zborovanje. V mislih imamo IX. mednarodni kongres za ostvaritev svetovnega parlamenta.

Kakor se je še pred dvajsetimi leti zdel razvoj v atomski smeri le meglen sen, tako sodimo tudi o prihodnji politično - gospodarski skupnosti zemeljske oble kot zgolj o lepih teorijah. Pregled dela in sklepov omenjenega kongresa pa nas uveri o možnosti, da se ustanovi Svetovni parlament.

Znanstveniki v Benetkah so razpravljali v treh skupinah: parlamentarni, znanstveni in industrijsko-gospodarski ter pravni. Vsaka je izdelala svoje predloge. Prvi je predsedoval lord Silkin. Kot osrednje vprašanje so si zborovalci zastavili, kako spremeniti svetovno ekonomijo, slonečo na vojnih temeljih, v mirnodobsko.

Znanstvena komisija je govorila o bioloških in socialnih elementih, katere bo morala upoštevati bodoča zakonodaja. Posledna predavanja so se tikala smotrne uporabe jedrske in sončne energije. Poleg teh so stala na dnevnem redu še druga važna vprašanja o pomoči zaostalim deželam.

V pravnem odseku so sprožili predlog o posebnem mednarodnem dvoru človeških pravic. Ta dvor naj bi dobil pravice nadzorovati in popravljati zakone in pravne odredbe, ki niso, v katerikoli državi, v skladu s svoboščinami poedincev in zajednic, ki predstavljajo vmesno stopnjo med državo in posameznikom.

Novi predlogi

Med načelnimi predlogi IX. kongresa za svetovni parlament je nekaj zanimivih, ki se tičejo preuredbe Zveze narodov. Sedanja glavna skupščina Zveze naj bi se spremenila v svetovni parlament z zakonodajno močjo. Parlament naj ima dve zbornici: v prvi naj bi sedeli zastopniki vseh vlad na svetu. V drugi, ki bi štela okrog 600 poslancev, pa izvoljeni naravnost od ljudstva po direktni volilni pravici. Namesto Varnostnega sveta naj ustanovi Svetovni izvršni svet, ki bi imel na razpolago mednarodno policijo 400.000 mož in 800.000 rezerve. Tretji predlagani organ v sklopu Svetovnega parlamenta naj bi bilo Svetovno sodišče, katero bi izvajalo jurisdikcijo tudi nad poedinci.

K letnemu proračunu najvišje svetovne organizacije bodo prispevali z nizkim davkom tudi vsi zemljani. Dohodki bi na ta način narastli na 35 bilijonov dolarjev. Od te vsote bo 25 bilijonov uporabljenih za gospodarsko zaostale kraje in države.

NEPOTREBEN PREDSTAVNIK

Državni predsednik Gronchi se pripravlja za obisk v Argentino. V Buenos Airesu se je ustanovil poseben odbor za slavnostni sprejem italijanskega predsednika. V tem odboru sedi tudi bivši glavni tajnik fašistične stranke Carlo Scorza. Proti navzočnosti tajnika prejšnjega režima so se uprle protifašistične organizacije v Argentini in so naslovile na zbornico vprašanje, kdo je nekdanjega fašističnega pretapača spravil v odbor za svečani sprejem predstavnika demokratične Italije.

Tržaškega

OBČINSKE VOLITVE V DEVINU - NABREŽINI

Slovenci pojdejo na volitve enotni

V torek je bila na županstvu v Nabrežini predložena »Občinska lista« z imeni 16 kandidatov, ki se bodo potegovali za zaupanje volivcev na bližnjih občinskih volitvah. Ako le bežno pregledamo imena kandidatov, moramo ugotoviti, da se je v torek pripetil v Nabrežini dogodek, ki po svoji važnosti in pomenu presega okvir devinsko-nabrežinske občine ter pomeni določen preokret v slovenski politiki v zamejstvu. Važnost dogodka je tudi razvidna iz pisanja italijanskih listov, ki so pokazali nenavadno zanimanje za sestavo liste.

Zgodilo se je namreč to, kar smo v našem listu vselej zagovarjali in kar ustreza najglobljemu čustvovanju naših ljudi: v boju za obstanek na svoji zemlji je treba združiti vse sile, pustiti vnemar strankarske koristi ter svojim nasprotnikom onemogočiti politiko razdvajanja in vladanja.

Obče znano je, da je devinsko-nabrežinska občina že vsa povojna leta izpostavljena tolikšnemu raznarodovanju, kakršnega ni poznala niti v najhujši dobi fašistične strahovlade. Z ogromnimi denarnimi sredstvi, ki jih je dala na razpolago država, sta namreč bili zgrajeni kar dve veliki naselji s povsem italijanskim prebivalstvom. V bližini Stivana je nastalo tako imenovano »Ribiško naselje«, ki bo v kratkem imelo okrog 500 prebivalcev, v Sosljanu pa je bilo sezidano naselje Sv. Mavra, ki ima tudi okrog 500 prebivalcev. Ni treba posebej poudarjati, da sta bili ti naselji zgrajeni z namenom, da se ta del občine čimprej poitalijanči. Naselji sta bili sezidani proti volji zakonite občinske uprave in v nasprotju določilom Londonskega sporazuma, po katerem se narodnostna sestava Tržaškega ozemlja ne sme spreminjati.

Kakšno stopnjo je raznarodovalni razvoj dosegel v devinsko-nabrežinski občini, je v ostalem najbolj razvidno iz seznama volivcev. Medtem ko je leta 1952 bilo v seznamih vpisanih 3.317 volivcev, jih je danes vpisanih kar 4.167, kar pomeni, da se je število volivcev v primeri z letom 1952, se pravi v samih 8 letih, povečalo za kar 25 odstotkov. Če se bo ta razvoj nadaljeval s takšno hitrostjo kot doslej, lahko natančno zračunamo, kdaj bomo Slovenci v devinsko-nabrežinski občini postali popolnoma brezpomembna manjšina.

Zaradi velikega števila uvoženih Italijanov je že sedaj grozila nevarnost, da Slo-

venci zgubijo občinsko upravo, če bi nastopili na volitvah z dvema ali več listami. Tega so se odgovorni ljudje v Nabrežini in drugod dobro zavedali ter so zato premostili marsikatero težavo in šli preko marsikategorega pomisleka, samo da se sestavi skupna lista. Pogumno so tudi kljubovali močnemu pritisku, ki so ga nasprotniki izvajali tako po tisku kot ustno.

Skupni nastop na volitvah je vzbudil po vseh vaseh v občini veliko zadovoljstvo. To je bilo zlasti razvidno v ponedeljek, ko so se zbirali podpisi za predložitev kandidatne liste. Noben volivec ni odbil svojega podpisa, temveč so vsi rade volje pripomogli, da so se čimprej izvedle vse formalnosti, ki jih zahtevajo zakonski predpisi.

Sklep, ki je bil sprejet v Nabrežini, pa je povzročil veliko nevoljo pri vseh tistih krogih, ki so do poslednjega trenutka upali, da bodo s svojimi spletkami uspeli razklati slovenske vrste.

Se največja zadrega pa je nastala v vrstah Kršč. demokracije, ki je očitno menila, da ji je spričo slovenske nesloge in glede na veliko število uvoženih Italijanov napočila ura, ko lahko prevzame oblast v devinsko-nabrežinski občini. Tržaški demokristjani so pa že sedaj spoznali, da so se pošteno urezali. Dr. Rinaldini, ki je hotel postati nabrežinski župan, pa se bo gotovo moral zadovoljiti z mestom občinskega svetovaleca manjšine.

Imena kandidatov

Kandidati »Občinske liste« so (po abecednem redu): Colja Srečko (Sesljan), Floridan dr. Egon (Nabrežina), Furlan Dušan (Šempolaj), Gergič Rudolf (Šempolaj), Kravanja Josip (Vižovlje), Lauretta Alfredo (Nabrežina), Legiša Viktor (Medja vas), Legiša Drago (Devin), Markovič Alojz (Nabrežina), Oliva Adriano (Nabrežina), Pipan Ludvik (Mavhinje), Škerk Albin (Nabrežina), Škerk dr. Jože (Trnovica), Terčon Josip (Nabrežina), Terčon Just (Slivno) in Vižintin Abdon (Sv. Križ).

Znak liste je most, ki ga obkrožajo 4 pšenični klasi. Na glasovnici bo ta lista, kot smo poročali, na prvem mestu.

Opčine:

POTREBUJEMO SE ENO VRTNARICO

Letos je v otroškem vrtcu na Opčinah vpisanih okrog 50 otrok. Za tolikšno število učencev je ena sama vrtnarica očitno premalo. Zato je nujno potrebno, da Ustanova otroških vrtcev (OAI) čimprej nastavi še eno vzgojiteljico. Upamo pa, da se vodstvo omenjene ustanove letos ne bo postavilo na stališče, da bo novo moč postavilo, če bodo vsi vpisani otroci redno obiskali vrtec. Lani se je namreč zgodilo, da je ves čas poučevala samo ena vrtnarica, čeprav je vrtec obiskovalo skoraj vse leto okrog 40 otrok.

Zgonik:

NOVA SOLA BREZ SLUGE

Na zadnji seji občinskega sveta je bila imenovana posebna komisija, ki je imela nalogo, da predlaga občinskemu odboru osebo, katera naj se namesti kot sluga v novi zgoniški šoli. Komisija je svoje delo že opravila ter izbrala primerno osebo za to službo, a občinski odbor je še ni imenoval.

To zavlačevanje vsekakor ni na mestu, ker se je že začel pouk in ker nikakor ni prav, da je novo poslopje brez čuvaja. Zato pričakujemo, da bo odbor čimprej sprejel predlog komisije za imenovanje sluge v novi šoli.

Za volitve še ni tolikšnega zanimanja, kot se je pričakovalo. Doslej je bila predložena samo ena kandidatna lista, katero sestavljajo komunisti in pristaši NSZ; predvideva se pa, da bo čez nekaj dni predložena še Slovenska lista.

Beneška Slovenija

UPRAVNE VOLITVE

Dne 6. novembra bodo tudi v naši domači občinski in pokrajinski volitve. Nanje se vse stranke že nekaj časa pripravljajo in v kratkem bodo razglasile svoje kandidatne liste. V Vidmu, Čedadu in drugih večjih krajih se bo pulilo za zaupanje volivcev šest strank; v naši domači se pa bosta kosali listi Krščanskih demokratov in levičarjev; ponekod pa bo, kakor govorijo, nastopila še tretja lista.

Za volitve v videmski občini so si prvo mesto na glasovnici zagotovili misovci, drugo mesto pa komunisti. Krščanskim demokratom se pa ne mudi, ker želijo zasesti zadnje mesto.

Na čelu Saragatove liste bo skoro gotovo poslanec Ceccherini, na čelu liste socialistov pa poslanec Marangone.

Ker je mnogo volivcev v inozemstvu, je prefektura poskrbela, da so občine dobile posebne dopisnice, ki jih bodo župani podpisali in odposlali izseljencem ter jih tako pozvali, naj pridejo volit. Ta dokument daje izseljencu pravico do brezplačne vožnje od meje do kraja, kjer bo volil, in spet do meje.

IZ PODBONESCA

V naši občini je uprava ustanove Ina-Casa pred nekaj dnevi razpisala natečaj za dodelitev stanovanj v novem poslopju. Do stanovanja imajo pravico delavci, ki so vplačali vsaj enomesečni prispevek in stanujejo, oziroma delajo v občinah: Podbocesec, Čedad, Fojda, Prepoto, Sv. Peter Slovenov, Sv. Lenart, Sovodnje, Grmek, Dreka in Srednje. Zaželeno pojasnila dajejo v tej zadevi strankam namestitveni uradi.

IZ CENEBOLE

Pred kratkim je ministrstvo za javna dela nakazalo naši občini 1.400.000 lir za ureditev ceste, ki jo je neurje hudo poškodovalo. Poleg tega je občinska uprava prejela še 1.206.000 lir za ureditev trga pred cerkvijo.

Vse prebivalstvo je z zadovoljstvom sprejelo zlasti vest o popravilu ceste. Saj je se-

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAVLICA

je premestil svojo ambulanto v ul.
Ghega 9/II — Telefon 31-813

IZ SOVODENJ

Ker se prve dražbe za gradnjo vodovoda v naši vasi in drugih vaseh v sovodenjski občini ni udeležilo nobeno povabljenno podjetje, se bo dražba ponovila dne 25. oktobra. Nanjo je uprava povabila 25 podjetij. Čeprav so pogoji isti, upamo, da bo druga dražba uspešna.

Naša otroška vrtca v Rupi in na Peči, ki sta začela delovati že lani, sta tudi letos zbrala precejšnje število malčkov. Dobro je, da poučujeta v obeh vrtcih obe lanski vrtnarici, ki ju otroci že dobro poznajo.

UREDITEV GROBOV

Goriško županstvo sporoča, da je treba najkasneje do 25. t. m. urediti grobove na mestnem pokopališču in na okoliških pokopališčih. Po tem dnevu ne bodo dovolili na zasebnih grobovih nobenega popravila ali čiščenja, ker bo mestna uprava morala sama urediti vse pokopališče za praznik vseh svetih in vernih duš dan.

Kanalška dolina

daj v tako obupnem stanju, da po njej težko hodiš, vožnja pa je sploh nemogoča.

IZ KOBILCE — PODGORE

Pred kratkim so začeli graditi cesto, ki veže Kobilce s Podgoro. Dela bodo stala 18 milijonov lir, ki jih daje na razpolago država. Zaposlenih je 25 delavcev, ki prejema za svoje delo 1000 lir na dan. Cesta bo dolga 2,5 km in bo dograjena še to jesen.

IZ MALINE

Našo vas je hudo pretresla vest o nenadni smrti 62-letnega župnika Lina Kusiča, ki se je hudo poškodoval, ko se je na motorju vračal iz Vidma. Ponesrečenega duhovnika so sicer hudo ranjenega prepegljali v videmsko bolnišnico, a zdravniki mu niso mogli rešiti življenja, ker si je ob padcu razbil lobanjo. Telesne ostanke ranjenega dušnega pastirja, ki je bil doma iz Sedigle pri Centi, smo tam pokopali ob ogromni udeležbi vernikov.

Naj bo dobri Stvarnik bogat plačnik svojemu zvestemu služabniku.

SV. VISARJE

Romarsko leto na tej božji poti se je zaključilo z blagoslovitvijo novega križevga pota, ki ga je letos na novo naslikal akademski slikar Tone Kralj. Ta je preslikal tudi vso ostalo cerkev. Novi križev pot je blagoslovil oče Fidelis iz Gorice. V soboto pa je škof iz Terracine pri Rimu posvetil še novi oltar sv. Ane.

V nedeljo je bil slovesen sklep romarskega jubilejnega leta, med katerim se je zunanje lice našega svetišča, zlasti pa še njeno notranje lice zares čudovito preuredilo, kar je zasluga zlasti našega Toneta Kralja.

IZ RAJBLJA

Stavka naših rudarjev, ki je trajala 23 dni, se je končala dne 17. septembra. Rudarji so stavkali za izboljšanje gmotnega in socialnega življenja. Ob koncu sta na pogajanjih v Vidmu obe stranki morali nekoliko popustiti, da se je delo v rudniku lahko obnovilo. Za sedaj se je v našo vas zopet vrnil mir, a rudarji prav dobro vemo, da boja za naše pravice še ni konec.

GORISKI MESTNI SVET

Prejšnji petek je goriški občinski svet razpravljal samo o obračunu za leto 1959, ki prvič po vojni ni izkazoval primanjkljaja.

V razpravo je prvi posegel socialni demokrat Candussi ter odboru med drugim priporočil, da bi sprejeli v redni stalež še zadnjih 25 uslužbencev, ki so doslej še nestalno nameščeni.

Za njim se je pohvalno izrazil o obračunu tudi misovec Crocetti, ki pa je izrazil svoje nezadovoljstvo z delovanjem trošarinskega urada.

Svetovalec dr. Sfiligoj je zlasti omenil, da bo treba za naprej še točneje ugotoviti družinski davek in ga pravičneje porazdeliti. Svetovalec Rudi Bratuž se je sicer pritožil nad delovanjem trošarinskega urada in previsokimi davki, a je kljub temu izjavil, da bo glasoval za obračun.

Proti obračunu so pa bili komunistični svetovalci, monarhist Pedroni in liberalci Attems.

Pri glasovanju je bil obračun odobren z veliko večino glasov.

IZ PODGORE

V soboto sta se v naši cerkvi poročila g. Milan Pintar, gostilničar v Gorici, ki pa je doma iz Steverjana, in gđc. Goljevšček Celestina Marija.

V nedeljo pa jima je sledil nov par. Večno zvestobo sta si namreč obljubila gđc. Ana Marija Gomišček in g. Remigij Blažič. Že od mladosti sta se novoporočenca živahno udeleževala pri vseh prireditvah fantovskega in Dekliškega krožka ter pri pevskem zboru.

Obema paroma želimo obilo božjega blagoslova in zadovoljstva v zakonskem življenju.

Prelepo vreme je v nedeljo privabilo množico vernikov na že običajno rožnovensko slovesnost, ki je združena s procesijo s kipom Matere božje. Od kapelice so kip prenesli v župno cerkev že v četrtek prejšnjega tedna. V nedeljo pa se je razvila veličastna procesija, v kateri so prenesli Marijin kip zopet v kapelico pod Kalvarijo.

OBNOVITEV ŽELEZNIŠKEGA PROMETA MED GORICO IN NOVO GORICO

V nedeljo dopoldne je bila svečana otvoritev železniškega prometa na 8 kilometrov dolgi progi med staro in Novo Gorico. Z goriške postaje je vlak odpeljal točno ob 10. uri. Sestavljen je bil iz lokomotive Diesel Jenbach št. 225/6099, enega blagovnega voza in enega za potnike. Tako se je uradno otvoril promet, ki je bil ukinjen od 16. septembra 1947. Ob 10.03 je privozil na postajo v Novo Gorico točno ob 10.13. Vsa vožnja med staro in Novo Gorico je torej trajala točno 13 minut.

Postaja v Novi Gorici je bila vsa okrašana z jugoslovanskimi zastavami in dvema italijanskima trobojnicama. Italijansko odposlanstvo so pristrčno pozdravili številni predstavniki jugoslovanskih železnic in krajevnih oblastev. Dobrodošlico mu je izrekel

Iz Goriške

postajenačelnik g. Marijan Medvešček. Za njim pa je predstavnik novogoriškega okrajnega ljudskega odbora v nagovoru poudaril, da je obnovev železniškega prometa naravna posledica videmskega sporazuma. Za njegovim govorom sta si oba postajenačelnika v stari in Novi Gorici gg. Morini in Medvešček pristrčno stisnila roko.

Slovenskim predstavnikom je odgovoril železniški ravnatelj iz Trsta dr. Giannone, ki je poudaril, da se bodo velike koristi obnovljenega prometa na tej progi že v kratkem času pokazale. Italijanska delegacija se je nato odpeljala v avtomobilih v hotel v Novi Gorici v družbi slovenskih predstavnikov, med katerimi je bil tudi dr. Rutar, predsednik ljubljanske trgovinske zbornice. Med italijansko delegacijo je pa bil tudi predsednik goriške trgovinske zbornice g. Bigot.

Po prijetni zakuski se je otvoritveni vlak ob 12. uri vrnil v staro Gorico. Goriška trgovinska zbornica je priredila slovenskim gostom kosilo v restavraciji hotela Posta.

Po ogledu gradu in mesta so se številni slovenski gostje vrnili z istim vlakom v Novo Gorico.

Vlaki vozijo odslej iz Gorice: ob 7.20, 14.50 in 20.20. S postaje v Novi Gorici pa se vračajo: ob 8.05, 14.55 in 21. uri.

IZ STEVERJANA

Prejšnji petek je za kapjo umrl 56-letni domačin Vincencij Pintar. Njegove telesne ostanke smo zagrebli na domačem pokopališču v soboto popoldne ob veliki udeležbi vaščanov. Naj pokojniku sveti večna luč. užaloščen družini, zlasti ženi izrekamo iskreno sožalje.

Jesensko deževje je povzročilo ogromno škodo našim pridelkom, posebno grozdju, ki je hudo gnilo. Zadnja povodenj pa je hudo pokvarila vse ceste. Saj so vse razrite in polne usadov. Upamo pa, da jih bo županstvo kmalu popravilo in da bodo zopet pripravne za promet.

PEVMA

Predzadnji teden so v Pevmi zvonovi veliko zvonili, saj so bili kar trije pogrebi iz mesta. Najprej smo položili v zemljo kmetovalca Vida Prinčiča, ki je drugače bival v St. Mavru, potem železn. upokojenca Leopolda Kanclerja in še v Pevmi rojeno Viktorijo Breščak por. Čuk (iz ugledne družine pri stolnici v Gorici). Pokojna je bila preprosta, srčno dobra in globoko verna. Vsem želimo večni pokoj, žalujočim preostalim pa veliko božje tolažbe.

IZ PLESIVEGA

Z zadovoljstvom sporočamo, da je krminka občina poverila napeljavo vodovoda v naši vasi, Ceglem in Pradislu tržaškemu podjetju Cesia. Vodovod bo stal 11 milijonov lir.

Podjetje je z delom že začelo v prejšnjem tednu in ga bo dokončalo v dveh mesecih.

PRISPEVKI ZA KOMELOV SPOMENIK

Družina Mozetič (Gorica) 5000 lir; Dr. K. P. 1000 lir; Dr. N. N. 2000 lir; S. M. (Gorica) 1000 lir; M. V. (Gorica) 200 lir.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ali razpadamo v plemena?

Za nove afriške države je značilno, da niso narodne, ampak da so samo politično-geografske enote; v njihovih mejah prebiva mnogo plemen, v nekaterih celo do 300, in preteklo bo še mnogo časa, morda stoletij, preden se bodo ta plemena spojila v narode v evropskem smislu.

Pri nas Slovencih pa gre razvoj — kot se zdi — v nasprotni smeri. Medtem ko je do druge svetovne vojne prevladovala pri vseh Slovencih želja po narodni združitvi, imamo danes pogosto vtis, da začnemo spet razpadati v nekaka plemena. Namesto narodne zavesti stopa nekaka čudna pokrajinska ali plemenska zavest, da se tako izrazimo. Morda se sliši to kot paradoks, a zadnje čase se je zgodilo več stvari, ki so osvetlile ta razvoj z žarko lučjo in katere bi moral vsak Slovenec obžalovati. Naj omenimo samo nekatere.

Ko smo govorili zadnjič z nekim uglednim tukajšnjim kulturnim delavcem, je med drugim povedal, da je naprosil enega naših pisateljev, naj napiše novelo, ki pa naj bo »značilno tržaška, naša«.

Vprašali smo ga nekoliko začudeni, kaj s tem misli.

Imeti bi morala tržaško barvo. Dejanje naj bi se dogajalo v tukajšnjih, značilno naših tržaških razmerah, je odgovoril. »Publikacija, ki jo imamo v mislih, naj bi pač že po svoji barvitosti razodela, da izhaja v Trstu.«

Opozorili smo ga na to, da je pisatelju težko pisati tako folklorno in lokalno »obarvano« stvari. Pravi človeški problemi so univerzalni in ne tržaški. Če hočemo, da bo pisal o njih, mu ni treba naročati, da jih posebej »obarva po naše«, saj jih bo sam vključil v aktualno dogajanje naših dni, ne da bi jih moral lokalizirati prav v Nabrežino, Sv. Križ, Opčine ali Sv. Ivan in se siliti s kakšno »lokalno« barvo. Dejanje lahko postavi tudi v Rim, Ljubljano, Maribor ali kamor koli, pa bo imelo zmeraj »našo« barvo, zmeraj bo pristno naše, če bo prikazovalo resnične človeške strasti, veselje in bolečine, ker bo pač vse izraženo v ključu »našega« doživljanja in izkušnje, ne da bi moral zaradi tega nujno siliti v zgodbo proseške rožarce, kraške mlekarice, tržaško staro mesto in njegove počestnice, gledane skozi sentimentalne naočnike.

»Gre nam vendar za slovensko literaturo, ne pa za tržaško,« smo dejali. »Če hočemo imeti mi v Trstu svojo tržaško obarvano literaturo, potem se lahko zgodi, da bodo hoteli imeti Ljubljanci svojo, Mariborčani svojo in tudi Novomeščani svojo. Vsaka revija, ki izhaja v teh mestih, naj bi torej ne zrcalila splošno slovenske problematike, ampak le duha in posebnosti svoje pokrajine. Kot da niso splošno slovenski problemi zadeve nas vseh ne glede na to, v kateri slovenski pokrajini prebivamo. In čim bolj jih občutimo, tem bolj intimen in svojski, pokrajinsko obarvan in celo osebni izraz jim bomo dali, brez kakšnega posiljevanja z lokalno barvitostjo in »ponteroško«, »viacavansko« ali morda »šišensko« ali »šentjursko« folkloro. Ali ste že morda kdaj slišali, da je kakšna nemška revija, izhajajoča v Essenu ali Kölnu, Berlinu ali Münchenu, postavljala svojim sodelavcem pogoje naj pišejo novele prav iz teh mest, ali da bi omejevala sodelavce po geografskih vidikih? Ali da se ravna po takih kriterijih resne italijanske revije?«

Ko smo šli narazen, smo imeli vtis, da se še vedno nismo prav razumeli, in uredništvo tiste nove publikacije verjetno še vedno išče »tržaško obarvano« novelo, da pokaže pred vsem slovenskim svetom, da je pač »tržaška«.

To iskanje nekakih tržaških specifičnosti je postalo že prava manija nekaterih naših avtorjev. Ko beremo njihove stvari, se nam zdi, da so gluhi in slepi za splošno slovenske in neobčutljivi za univerzalno človeške probleme; brskajo le po tukajšnjih sipinah, da bi se postavili pred slovensko javnostjo s kakšnim posebnim, značilno »tržaškim« barvastim kamenčkom, češ, vidite, mi pa smo tam pri morju doma... Morda komu res s tem ugajajo, toda mi — in z nami še mnogi drugi — vidimo v tem neljub in anahronističen pojav duhovnega provincializma. Lokalna barvitost mora biti le eno izmed pisateljskih sredstev in pripomočkov, nekaj nadih, ki pride sam od sebe in ki je tako naraven kot vonj cvetic ali kot zrak, ki ga dihamo, kot ka-

denca narečja ali šum vetra v borih, ne pa cilj našega pisanja in iskani učinek.

Pojav razpadanja našega narodnega in kulturnega občestva v plemena vidimo tudi v tem, da bosta odslej Mohorjevi družbi v Celovcu in v Gorici ločeno izdajali svoja koledarja, kot da je koledar, ki bi vseboval tudi nekaj sestavkov o Slovencih v Italiji, nečitljiv in neprebavljiv za koroške Slovence in obratno. Bolj žalostnega dokaza naše duhovne revščine in propadanja kot narodne in kulturne enote še nismo doživeli, in po pravici povemo, da nas je tega tudi sram. To pomeni, da je peščici Slovencev, ki se tresejo za svoj obstoj na enem koncu slovenskega etničnega ozemlja, popolnoma tuja problematika in usoda tiste peščice Slovencev, ki je v enakem položaju komaj sto ali sto petdeset kilometrov proč... medtem ko jih morda zanima usoda Mau-Maucev...

Isti pojav se je pokazal, ko se je pred časom »Mladika« razklala in sta nastali dve reviji, ena samo za nas v Italiji in druga samo za Korošce, vsaka s svojim krogom tisoč bralcev ali nekaj več.

Tudi v tem je znak, da smo se že vse preveč navadili na naše narodno in duhovno razpadanje v zgolj pokrajinska občestva, ali če hočemo, v plemena, v folklorna okrožja... To pa ima seveda svoje vzroke, o katerih bomo še spregovorili.

Slovenec

— o —

V zlato knjigo

Predsedstvo ministrskega sveta je ustanovil posebno zlato knjigo, v katero bodo zapisani tisti italijanski založniki, ki so najbolj zaslužni za kulturni dvig države. Za lansko leto je vpisan v ta častni seznam založnik Valetin Bompiani.

Starodavna igra

V gledališču v Vicenzi so odprli z msko gledališko sezono s posebno novostjo. Na oder so postavili šaloigro »Il Marescalco«, ki jo je napisal Pietro Aretino leta 1527. Manner Lualdi je 400 let stari šaloigri dostavil le nekaj sprememb. Ostala je pa še vedno tako sveža, da je zbranim poslušalcem močno ugajala.

Knjižni izbor

Skupina treh italijanskih literarnih kritikov Cesare Garboli, Pietro Citati in Giorgio Manganelli je započela svojevrstno književno-kulturno akcijo. Vs izhajajo iz podmene, da italijanska šola ne nudi bodočemu izobražencu temeljnega in zaokroženega pregleda o domačem in tujem slovstvu. Izbor knjig, ki jih italijanski srednje- ali višeskoletni pregleda, je preveč enostranski in brezciljno izbran.

Zato predlagajo omenjeni trije kritiki, naj bi si vsaka srednjeizobražena družina preskrbela izbor 100 knjig za domačo knjižno polico. Ta izbira naj bi nudila srednjemu izobražencu neke vrste podlago za poznanje domače in tuje kulture.

Knjige so omenjeni trije slovstveniki izbrali po strokah: romani, italijanski, francoski, angleški, ameriški, ruski, nemški; pesniške zbirke; dramske; umetnostna in literarna kritika; zgodovinska dela; etično-psihološka.

O vsakem od izbranih del podajajo za sedaj v dnevniku »Il Giorno« kratek kritični prerez.

Med prvimi romanopisci, katere predlagajo kot potrebne za kulturnega človeka naštevajo: Manzoni, Nieva, Vergo, Moravio, Paveseja, Gaddo, Bachelija in Tržačana Svevo-Schnitzla za roman »La coscienza di Zeno«.

Podoben vodič v slovstvu bi utegnil priti prav tudi za slovensko slovstvo, zlasti ko vidimo, da naša mladina hlata za plevami, zrna naših klasikov pa ne pozna.

Pasijonske igre

Zadnji dan septembra je 5000 gledalcev poslednjič napolnilo dvorano v Oberammergau, kjer igrajo svetovnoznano »Sveto igro o življenju in bridkem koncu našega Gospoda«, kakor se uradno ime njuje te pasijonske igre.

Letos so igre ponavljali 83-krat. Udeležilo se jih je 518.000 gledalcev tudi iz najbolj oddaljenih krajev sveta. Prihodnje igre bodo šele leta 1970.

Do takrat nameravajo izboljšati besedišče in glasbeno spremljavo. Poseben odbor pasijonskih iger je že razpisal natečaj za novo besedišče. Sedanje besedišče je napisal že več kot pred 100 leti župnik Dassenberger. Izpustili bodo tudi vsa protisemitska namigovanja ter modernizirali tehnične odrske pripomočke.

Ves Oberammergau, ki je ena sama gralska družina, se že pripravlja na prihodnjo deseto letnico.

Zanimiva dognanja

Ljubljanska univerza je izdala tiskano disertacijo mladega znanstvenika Angelosa Baša o noši v naših krajih v poznem srednjem veku. Delo je izšlo samo v 300 izvodih, zato ne moremo pisati o zanimivi knjigi, ampak le o dognanjih, čeprav zaslužijo Baševi znanstveni izsledki dosti večje popularizacije.

Pisatelj te kulturno-zgodovinske disertacije, ki bo brez dvoma morala iziti v večjem obsegu in v širši nakladi, je svoje delo osnoval na podrobno zbiranje gradiva. Poleg arhivalnih virov so Bašu služile za podlago mnogotere freske po naših cerkvah, ki odkrivajo način oblačilne omike pri nas v 15. in 16. stoletju. Marsikatero dognanje izvira iz vipavskih cerkv. Znamenite so v tem pogledu slike na presno v cerkvi sv. Katarine nad Preserji v Braniku.

Dr. Baš se je v svojem spisu omejil samo na vrhno obleko; ni se dotaknil razprave o nakitu, pričeskah, orožju in podobnem, ker je za ta predmet premalo gradiva na freskah. Kljub tej pomanjkljivosti in ker ni upošteval koroške noše je delo bogat doprinos k slovenski kulturni zgodovini.

Duška Žegarac in Boris Dvornik, mlada, nadarjena nosilca glavnih vlog v Stiglicevem filmu »Deveti krog«, ki je letos tudi uspešno končiral na puljskem festivalu.

GOSPODARSTVO

Kako se zatira breskov zavijač

Breskov zavijač, ki mu znanstveno pravijo »cydia molesta« (tignola orientale del pesco), je pri nas gotovo najhujši škodljivec breskev in njegova škodljivost je vsako leto večja. Poznamo ga že skoraj 40 let, dobili pa smo ga iz Amerike, kamor je prišel z Japonskega. Ko odraste, ima obliko metuljčka s perutno razsežnostjo 15 mm.

Na breskvah povzroča zavijač dvojno škodo, in sicer na poganjkih — konec vej —, ki ovenejo in se potem posušijo, ter na plodovih: če je prizadet še mladi plod, prerano odpade; če pa je plod napaden v že polnem razvoju, napravi ličinka okoli koščice več rogov, plod sam pa navadno ostane na drevesu do dobe rednega nabiranja.

Življenjski potek breskovnega zavijača je naslednji: Dorasla ličinka ali gosenica prezimi med razpokano skorjo predvsem poznejših sort breskev, a tudi v primernih skrivališčih pod drevesi; gosenice, ki so prišle s plodov v zbirališča in skladišča, prezimijo tu, in sicer v kakšnih kotih. Nekaj dni pred cvetenjem breskev — pri nas okoli 10. marca — se gosenice zabubijo in v drugi polovici aprila do prve desetine maja zletijo iz zapredkov metuljčki. Letati začnejo pod večer in zato jih težko opazimo. Samica zaleže od 100 do 200 jajčk, katera prilepi posamezno na liste ali mlade poganjke konec vej. Po 5 do 15 dneh se izležejo iz jajčk ličinke, ki se zagrizajo v notranjost mladega poganjka in zvrtajo navzdol 5 do 6 cm dolg roveček. Tedaj začnejo veneti listi, potem poganjek, ki se poveši in končno posuši. Brž ko list oziroma poganjek prične veneti, ga gosenica zapusti in se loti drugega. V dobi doraščanja uniči tudi 5 poganjkov. Ličinke - gosenice dorastejo v dobrih 2 tednih in tedaj zapustijo mlade poganjke ter si poiščejo primerno mesto za zabubenje: kakšen korak med vejami, razpoko med skorjo, privzdignjen lub, ob peclju ali pa tudi med odpadki in listi na tleh. Tu si spletejo majhne belkaste zapredke, v katerih se zabubijo. Po 10 dneh vzletijo iz bub metuljčki in s tem je zaključen prvi rod, kateremu sledijo pri nas tudi 4 rodovi. Število rodov je odvisno tudi od vremena.

Ličinke - gosenice drugega rodu napadejo poleg poganjkov tudi plodove, naslednji rodovi pa samo plodove. V teh ostanejo ličinke več časa in kakšenkrat jih najdemo v istem plodu tudi več, celo do 4, medtem ko je v poganjkih samo po ena.

Proti breskovemu zavijaču se borimo posredno in neposredno. Posredno s tem, da zberemo in sežgemo vse poganjke, brž ko začnejo veneti, in s tem, da enako ravnamo tudi z vsemi odpadnimi in piškavimi plodovi ter z vsem lesom pri obrezovanju in da razkujimo vsa zbirališča ter skladišča. Neposredno pa se borimo proti zavijaču s kemičnimi sredstvi, katerih je v trgovini vse polno. Najtemeljitejšo delo bomo opravili, če pozimi breskve poskropimo z »oleofosom« (belo olje + paration), poleti pa z gesarolom 50 + paration ali s

carposanom. Važno je predvsem, da ohranimo dobro rast mladih dreves: zato jih škropimo od srede maja vsaka 2 tedna, skupno štirikrat. Če pa so drevesa stara vsaj 4 leta, hočemo ohraniti predvsem plodove. Ker breskov zavijač škoduje predvsem plodu poznih sort (Hale in druge), bomo začeli te sorte škropiti konec junija in jih bomo tudi štirikrat poskropili, to je vsakih 10 do 12 dni.

Boj proti breskovemu zavijaču moramo voditi vse leto; vedno moramo torej paziti na tega škodljivca. Isto velja tudi za zavijače, ki napadajo poganjke in plodove pri marelicah, češpljah in hruškah — predvsem pri poznih sortah, pri jablanah pa skoraj samo plodove. Način in doba boja pa sta enaka.

Posestne razmere v italijanski živinoreji

1. **Goveda:** Vseh goved redijo v Italiji nekaj nad 8 in 3/4 milijona glav. Če razdelimo živinorejce v male z 1 do 2 govedi, srednje od 3 do 10 glav in velike s številom nad 11 glav, ugotovimo: malih živinorejcev je 43% in redijo okoli 3.766.000 živali. Sorazmerno največ malih rejcev je v Liguriji, potem pa pri nas, kjer jih je nad 3/4. Srednjih živinorejcev je v Italiji 22% z 1.938.000 glavami, velikih pa 35% s 3.077.000 glavami. Najvišji odstotek velikih živinorejcev

je na Sardiniji in v Emiliji - Romagni, najmanj v Abrucih in v naših krajih.

2. **Prašiči:** Vseh prašičev so našteali v Italiji 3.946.000, posestne razmere pa so zelo slične tistim v govedarstvu tako glede na odstotek prašičerejcev kot tudi glede na razmere po posameznih pokrajinah.

Večanje zadružnih klet

V Italiji — predvsem v severni in srednji — vinogradniki hitijo z organizacijo zadružnih klet, ker vedo, da se le tako more rešiti izrabljanja s strani velikih vin-skih trgovcev, da jih edino zadružna klet more rešiti dela in skrbi za pridelek od trgatve do prodaje in da se v bodoče lahko bolj posvetijo trtoreji.

Redno pa se izkaže, da je začetna zadružna klet mnogo premajhna in da jo je potrebno povečati že v nekoliko letih. Zato je treba na to že v začetku misliti in tako urediti prostore, da ni pozneje posebnih ovir za razširjenje obrata. Pred 8 leti je začela poslovati zadružna klet v Apriliji, ki je bila zgrajena za 100.000 hl. Podobno je v Casarsi (Furlanija), a ne v takem obsegu.

In pri nas? Preden bo na Tržaškem ustanovljena zadružna klet, bo še marsikdo prepričan od burje. In kako je z briško kletjo na Goriškem? Ideja tli, a samo tli, vinogradnikom pa se zaradi neprimerne-ga kletarjenja prečesto pokvarijo vina.

NAJVEČJI CVET VSEH RASTLIN

ima zajedavka ali parasitska rastlina »rafflesia«, ki raste na otoku Sumatra v Indoneziji. Ta cvet ima en meter premera, tehta 7 kg in vsebuje 6 litrov neke smrdeče tekočine, ki pa privablja nekatere žuželke in jim obenem povzroča smrt.

ŽENA IN DOM

Kakšna naj bo gospodinja

Nič kaj prijetno ni gospodinja, če jo preseneti obisk, stanovanje pa ima še neurejeno. Se bolj nerodno pa je, če je tudi sama še kot »čarovnica«. Ker pa vsaka žena teži za tem, da bi bila najboljša v vseh ozirih in vedno prikupna, bo tudi skrbela za red ne le v svojem stanovanju, temveč tudi za lastni videz ter bo zjutraj najprej uredila sebe in potem še svojo okolico. Vsaka sodobna žena mora skrbeti, da tudi s svojo prijetno zunanostjo dobro vpliva na vse, ki so okoli nje, naj so to mož ali otroci. Vsekakor možu ni prijetno, ko se vrne z dela, da opazi neurejeno zunanost svoje žene, čeprav se ji po napornem gospodinjskem delu ne ljubi misliti nase.

Kaj naj torej gospodinja nosi doma pri svojem delu, da bo videti vedno čedna in negovana? Najboljše so obleke iz pralnega blaga, ki jih zavaruje še s predpasnikom, ki mora obleko povsem zakriti. Pretoplih oblek doma ne bo nosila, saj se v kuhinji in pri čiščenju stanovanja preveč segreje in nevarnost za prehlad je večja. Bolje je, če je v stanovanju manj oblečena in ko gre ven, se raje ogrne s toplo jopico.

Z lepo krojenimi predpasniki žena lahko olupša svojo zunanost; seveda je pa najvažnejše, da so vedno čisti in lepo zlikani. Važni so tudi čevlji. Ves dan žena ne sme hoditi v copatah. Gospodinjsko delo zelo utruja noge, copate pa nogam ne daje nobene opore. Zato imajo gospodinjke, ki so vedno v copatah, ploske noge in čim starejše so, teže hodijo, ker so premalo pazile na svojo obutev. Potrebno je, da žena nosi doma nizke čevlje z nizkimi petami, kajti v teh se noge najmanj utrudijo. Copate služijo le zato, da se noge v njih odpočijejo, ne pa da smo v njih ves dan.

K obleki spada tudi urejena pričeska. Na človeka napravi nedvomno slab vtis kuharica, ki se sklanja nad loncem, lasje pa ji štrlijo na vse strani. Nehote imaš občutek, da vlečeš iz ust las, ki si ga pojedel z rezanci vred. Lasje morajo biti lepo speti, pri kuhanju imamo ruto na glavi; tako ne bo nevarnosti, da bi lase našli povsod tam, kjer jih sploh ne bi smelo biti.

Tako urejene in čiste gospodinjke bo vsak vesel in tudi sama se bo vedno dobro počutila.

NAŠI RECEPTI

NADETA JAJCA — 5 jajc, pol žličke gorčice, 1 šalotko, 5 dkg šunke, sol, poper, limonin sok in malo olja; zelena solata ali endivja, olje, kis.

Jajca skuhamo v trdo, jih prerežemo počez in odstranimo rumenjake, ki jih pretlačimo. Nato jih umešamo z gorčico, s sesekljano šalotko, sesekljano šunko, osolimo, popopravimo ter primešamo limonin sok in malo olja. Ko je nadev gladek, oblikujemo kroglice, katere položimo v vsako jajčno polovico beljaka, ki jo na spodnjem koncu malo obrežemo, da stoji. Na steklen krožnik pripravimo zeleno solato, ki jo obložimo s pripravljenimi jajci.

MAKARONOV NARASTEK S SKUTO — 40 dkg makaronov, 40 dkg skute, 2 jajci, 1/2 litra mleka, 5 dkg margarine, sol, maščoba in drobtinice za kozico.

Makarone skuhamo v slani vodi. Kuhane odcedimo, jih preplaknemo z mrzlo vodo in dobro odcedimo; posebej umešamo margarino, rumenjake, pretlačeno skuto. Osolimo in prilijemo mleka po potrebi. K temu dodamo makarone in trd sneg iz beljakov. Zmes denemo v kozico ali v drugo posodo, odporno proti vročini. Namažemo jo prej z maščobo in potresemo z drobtinami. Pečemo v srednje vroči pečici 20 minut.

Kdo**2. bo nabral največ točk****5. ZLOGOVNA KRIŽANKA**
(10 točk)

Vodoravno: 1. sličnoglasen, posnema-joč naravne glasove; 7. grška črka; 8. kmetijsko orodje; 9. krma; 10. biti nevoščljiv; 12. rimski imperator; 13. domača žival; 15. topovski ogenj; 19. tej enaka; 21. tuje žensko ime; 22. iglavci; 23. Zupančičeva tragedija — opera Danila Svare.

Navpično: 1. vilinski kraj, Webrova opera; 2. glasbeno znamenje; 3. struje; 4. delovna izmena; 5. značilni predstavniki; 6. klepetanje; 10. obljuba zakona; 11. ploha praznih besed (tuj.); 14. razdalja med prvim in osmim tonom diat. lestvice (mn.); 16. tista, ki nosi; 17. običaji; 18. del Primorske; 20. barva kart; 22. blagovne nakaznice.

6. REBUS (5)
(1 točka)**= c****7. ZLOŽENKA**
(2 točki)

AR AR ANA BRUS DAR JED JEZ KOST
LED LEV MATURA NEBO NICA STIK
TEMA TICNIK UD VICE

Vzemi po dve gornji besedi in sestavi iz njih besede novega pomena. Če jih boš pravilno razvrstil, ti bodo dale začetnice velike slovensko mesto.

8. RACUNSKA OPERACIJA
(1 točka)

Osem osmic seštejte tako, da dajo vsoto 1.000.

9. ZMEŠANI PREGOVOR
(1 točka)

CESAR PRIJATELJSTVO OBRABLJA STALNO
VSE SE POSLUŽUJEMO SE PREDVSEM.

1	2		3	4		5	6
7		NOVI	8		LIST	9	
	NOVI	10			11	LIST	
NOVI	12		NOVI LIST	13		LIST	
14	NOVI	15	16	17		LIST	18
19	20	NOVI	21		LIST	22	
23							

10. ENACBA
(2 točki)

$$(a - b + (c - d) + (e - f) + (g - h) + (i - j) + (k - l) + (m - n) = x$$

a) bolezen; b) pravoslovje; c) poljsko delo; d) sorodnik (otr.); e) tkanina; f) vrtna hišica; g) zapisana pravica v času kmečkih uporov; h) zabavišče; i) pokrajina v Istri; j) spev; k) ugotavljanje; l) slovo; m) obedovalnica; n) predlog; x = slovenski pisatelj in njegovo delo.

11. RACUNSKA UGANKA
(3 točke)

$$BAL + TRS - CIK = ATI$$

Ključ: 1213456 71483196

Vstavi številke iz ključa v nakazani račun tako, da se bo pravilno izšel. Če boš nato ustrezajoče črke prenesel iz računa v ključ, ti bo ta povedal ime mesta na Slovenskem Primorju.

**VSE REŠITVE POSLJITE NA NAŠE
UREDNIŠTVO DO 29. OKTOBRA**

PRIZANESITE NAM!

Ze nekaj dni nas vsepovsod plaši igral-ka Brigitte Bardot, znana pod kratico B. B. Dekle se je naveličalo svojih mož in ljubimcev, pa je pogoltnilo v parku svoje vile neke praške, ali za reklamo ali za smrt, to ni še gotovo. Vsekakor so v vseh listih, tudi resnih; skoraj več pisali o tem primeru kot o zborovanjih Združenih narodov, kjer gre za bodočnost človeštva.

Mita B. B. so se najprej naveličali v Angliji. Vodilni dnevniki so se naveličali bebojevstva, ki je značilen za sodobno miselnost in naštevanja njenih ljubimcev.

Vendar nam listi še ne prizanašajo. Slike, članki in razmišljanja, kdaj se bosta vzela Grški milijardar Onassis in pevka Callas, to je zdaj važno! Oba sta ločena, pa sta skupaj. Po naši morali živita dva ločenca v prešuštvu, toda ker sta bogata se morala prekopicne na glavo in vsi smrtniki bodo morali občudovati fotografije teh ljudi kot nekoč cesarjev in kraljev.

Potem imamo še razporoko princesinje Ire Fürstenberg (tako nekako se kliče), ki se baje sedaj razume z nekim milijardarjem Babyjem Pignatarijem. Pa so zopet članki in fotografije, kakor da ves svet zanima samo to, kaj počenjata Ira in njen Baby.

Agenti velikih ilustriranih listov seveda ne puste iz rok takih umazanih mastnih ocvirkov, ker pravijo, da sledijo okusu množice in seveda kupu dobička v blagajni.

Bralec pa mora zavestno ali podzavestno prenašati, da mu zlivajo tako godljo po glavi. Vsaj malo mu prizanesite!

SLOVENSKO GLEDALISCE V TRSTU

V nedeljo, 9. oktobra, ob 16. uri v Prosvetni dvorani v Gorici

Krstna predstava

Georg Kaiser

»GLASBENA SKRINJICA«

Igra v štirih dejanjih

V nedeljo, 9. oktobra, ob 20. ponovitev v isti dvorani

Najbolj žal mi je bilo za nekega starejšega človeka, ki je bil še ves čas med vožnjo zelo živahen in je zbijal celo šale. Ko smo prišli v kopalnico, si je dolgo iskal primeren prostor, kamor bi legel. Na cementnih tleh mu ni ugajalo, a tudi na lesenih klopih ne. Hodil je sem in tja in godrnjal, ker mu ni bil noben prostor pravi. Zjutraj je bil trd. Umrlo je tudi nekaj tistih, ki si med vožnjo niso dali miru. Preveč so se izčrpali, ali pa so bili krivi tudi udarci s puškimi kopiti. V vseh nas je brlel le slaboten plamenček življenja in vsako najmanjše trošenje sile ga je spravljalo v nevarnost. Treba je bilo kar najbolj varčevati z življenjsko energijo, da bomo vzdržali do konca, sem ponavljal sebi in drugim. A mnogi že niso bili več sposobni razsodnega razmišljanja.

Sredi dopoldneva, ko so se prikazali v kopalnici SS-ovci in kapoti ter nas začeli postavljati v peterostope, so mrtveci še vedno ležali tam na vlažnem mrzlem cementu, trdi in mrzli kot polena. Nekaj nerealnega jih je obdajalo, kot bi ne bili resnični mrtveci, ampak samo mrtvi predmeti, ki niso bili nikoli ljudje... Ta občutek je vzbujalo morda to, da ni vzbujala njihova smrt v nikomur nikake groze, ker pač ni nihče žaloval za njimi, saj jih ni nihče poznal in nihče ni vedel za njihovo pravo ime. Ozrl sem se v starca, ki je ležal na tleh blizu mene, obrnjen postrani, kot bi spal. Njegov obraz je bil koščen kot iz voska. Kdo je? Kje je živel? Morda je Rus ali Poljak? Nihče razen nas ne ve, da leži tu mrtev, in nihče razen nas najbrž ne bo nikdar zvedel za to, za nikogar to ni več važno; ko ga bodo pobrali, naložili na voz in odpeljali v krematorij, bo čisto isto, kot bi ne bil nikoli živel. Prav nič se ne bo poznalo, da ga ni več. Morda ga niti njegovi doma ne bodo pogrešali, če sploh še ima kakšnega doma...

Tekma s smrtjo 31.**E.Z.**

Tudi mi že čez eno uro ne bomo mislili več nanj in na vse te mrtvece, in kmalu se bo morda tudi z nami zgodilo tako... Toda življenjski nagon v meni se je upiral tej misli. Življenje v meni se je branilo misli na smrt. Hotel sem še živeti, in nekje v dno duše sem bil skoro srečen, da sem spet v Dachauu. Kljub vsemu je bilo tu mnogo več verjetnosti, da bom ostal živ in dočkal, da bom priča, kako se bo porajal nov svet iz tega pekla.

Razvrstili so nas v majhne gručice in nas porazdelili med »invalidske«, na parne bloke z visokimi številkami. Prvi dan sem se znašel v »štubi«, kjer so prevladovali Ukrajinci, Rusi in Francozi. Delal ni nihče razen štubakovih pometačev in donašalcev kibel z opoldansko »juho«. Francozi so nosili kar s seboj pod pazduho vsak svoj paket mednarodnega Rdečega križa, da bi jim ga kdo ne ukradel, a je kljub temu vsak hip nastalo kričanje, ker je kak Ukrajinec za šalo ali zares dregnil v paket. Bili so resnično smešni, toda smisla za humor ni imel nihče več. Tisto prvo noč sem se zbudil od čudnega škrtanja. Francoz, ki je ležal blizu mene, je v temi grizel prepečenec, jedel je in jedel, dokler nisem spet zaspal. Kako sem si želel, da bi mogel tudi jaz tako jesti, drobiti slastni prepečenec med zobmi, čutiti jeziku njegov slastni dotik... Sanjaril sem o prepečencu kot o najlepši stvari na svetu.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Tudi v Jugoslaviji boj za točke

Dne 18. septembra je kar 150 tisoč gledalcev prisostvovalo tekmam prve nogometne lige Jugoslavije, kar očitno dokazuje, kako neučakani so bili prijatelji nogometa. Seveda ni minilo brez veselja in razočaranja, tako je bilo in tako tudi bo; tak je pač nogomet...

V prvem kolu je odločno zmago dosegla Vojvodina, to je moštvo Krstića, Nikolića, Boškova, Takača, Ivoša, Rajkova in Veselinovića, ki je v Zagrebu premagala močno enajstorico Dinamo (4:2). Nihče ni verjel, da bodo Crnković, Perušić, Lipošinović, Jerković in Matus zapuščali stadion v Maksimiru poraženi; toda gosti so zares lepo igrali. Partizan je v Splitu dosegel gladko zmago (4:2). Med najboljšimi igralci je bil Galić, ki je zadal dva go'a. Odlikovali so se še Šoškić, Belin, Jusufi, Miladinović in Kaloperović. Prepričljivo zmago je dosegel tudi Radnički iz Beograda, ki je štirikrat potresel sarajevsko mrežo (4:1). Dobro se je izkazal Prlinčević, ki je dosegel 3 gole. Tudi Rijeka je osvojila dve točki, ker je na lastnem igrišču premagala Vardarja. Ostali tekmi sta se končali nerešeno. Državni prvaki so zaigrali neodločeno v Mostarju proti Veležu (2:2). Crvena zvezda je izenačila samo dve minuti pred koncem srečanja. V Beogradu se je srečanje med Beogradom in Hajdukom končalo z izidom 1:1.

V drugem kolu prvenstva je Vojvodina premagala Rijeku s kar petimi goli razlike. Tudi v tej tekmi je Veselinović zabil tri gole. Beograd je pobral dve točki Skoplju, kjer je porazil Vardarja z izidom 3:1. Tekma je razočarala številne gledalce, ker so domačini igrali zmedeno in brez navdušenja. Tudi Radnički je razočaral, ker je nepričakovano klonil na lastnem igrišču pred vigranimi igralci Splita (1:2). Ostale, sicer zelo važne in hkrati zani-

mive tekme, so se vse končale z nerešenim izidom. Partizan je remiziral z Dinamom (1:1), Hajduk z Veležem (2:2) in Sarajevo s Crveno zvezdo (1:1). Zaman so Beograjčani upali, da se bodo nogometaši Partizana oddolžili za zadnji poraz v Beogradu, ko je Dinamo osvojil pokal Jugoslavije. Igra je bila nezanimiva in športniki so odšli z igrišča nezadovoljni.

Tretje kolo je pokazalo, da so ekipe precej dobro pripravljene. Novosadska Vojvodina, resen kandidat za osvojitev prvenstva, je nepričakovano klonila v Beogradu z istoimensko enajstorico (0:1). Gol je dosegel Sijaković v drugem polčasu iz enajstmetrovke. Prepričljivi zmagi sta dosegli Dinamo proti Radničkiju (2:0) in Split proti Sarajevu (5:3). Tesni zmagi pa sta dosegli Rijeka (Rijeka - Partizan 2:1) in Crvena zvezda (Crvena zvezda - Hajduk 2:1). Rijeka je zaigrala precej dobro, čeprav so gosti igrali več časa brez enega igralca (Radovića so izključili). Zelo borbena je bila igra med prvaki in Hajdukovi in je zato zadovoljila številne navijače. V Mostarju pa sta se Velež in Vardar razšla brez golov (0:0).

Prve tekme letošnjega državnega prvenstva Jugoslavije so pokazale, da »glavne ekipe« niso še v najboljši moči, razen Vojvodine. Crvena zvezda je v treh tekmah samo enkrat zmagala in to še s tesnim izidom. Dinamo pa je bil enkrat poražen, enkrat je igral neodločeno in enkrat izgubil, enake uspehe je dosegel tudi Partizan. Hajduk ni niti enkrat zmagal. Samo Vojvodina je dvakrat zmagala, enkrat pa je bila poražena. Izmed enajstoric iz »sredine« je treba pohvaliti uspeh Beograda, ki se trenutno nahaja na prvem mestu. Beograd in Velež (tri tekme in trije neodločeni izidi) sta edini ekipi, ki sta še, seveda s Crveno zvezdo, neporaženi. Presenetljivo dobra sta tako Split kot Rijeka, ki delita z Vojvodino in Crveno zvezdo drugo mesto na lestvici. Na zadnjih mestih sta Sarajevo in Vardar, ki se bosta morala trdno boriti za obstoj v prvi ligi.

Jugoslovanske enajstorice nastopajo letos z naslednjimi igralci:

Crvena zvezda: Vukičević; Miličević (Melić in Stojanović), Tomić; Tasić, Durković, Zebec; Milošević (Stipić in Mitić), Maravić, Mijušković, Sekularac (Toplak) in Kostić.

Vojvodina: Vereš; Roganović, Svinjarević; Krstić (Bena), Nikolić, Boškoy (Sekereš); Takač, Veselinović, Pavlič (Aleksić, Ivoš, Rajkov (Sentin).

Dinamo: Stojanović (Irović); Šik'ić, Morković; Šantek (Conč), Crnković, Perušić; Lipošinović (Cvitković in Blažić), Jerković, Matus, Lamza in Pašić (Dugandija).

Partizan: Šoškić; Belin (Sombolac), Jusufi (Jončić); Mitić, Miladinović (Pajević), Vasović; Vuke-
lić (Vislavski), Kaloperović, Galić, (Petrović), Radović in Mihajlović.

Hajduk: Jurić; Kuci II., Ilić; Zanetić, Grčić, Kozlina; Papec, Garov, Ankoč, Vukas in Bego.

Beograd: Krivokuća; Grujić, Gavrić; Marić, Sijaković, Antić; Popov, Josić, Mladenović, Skoblar in Adamov (Stanković).

Rijeka: Mišić; Granić, Brnčić; Dunaj, Pavković, Branković (Mihovilović); Glažević (Berek in Veselica), Radaković, Lukarić, Naumović in Medle.

Radnički: Vidinić; Korić (Kidrić in Mrdal), D. Ognjanović (Čokić); Ljubenović, Golubović, Budja; Petaković (Stanić), R. Ognjanović, Prlinčević, L. Ognjanović (Aršenićević), Veljić.

Split: Vukasović; Boban (Čelan), Stevan; Duplanić, Krstulović, Pletiković (Ivić); Dadić, Ilić (Pokepović), Gulin, Kraljević (Lilić), Zupanov.

Velež: Crković; Rodin, Benčo (Alajbegović); Handžić, Prajo, Radiljević; Rebac, Selimotić, Murić, Repar in Čirkić.

Sarajevo: Planinčić; Stipić, Biogradlić; Djemi-
žić, Crnogorac, Iljačić; Petković, Ferhatović, Šehović, Živkov, Arslanagić (Ekmedžić).

Vardar: Georgijevski; Jovanovski, Mojsov; Trajčevski, Vučidolov, Dimitrovski; Grozdanov, Esulin-
ceviski, Caparevski, Veljkovski in P. Georgijevski.

Velik uspeh Jugoslovanske atletike

Predzadnjo nedeljo so se v Atenah zaključile slavnostne 19. Balkanske igre, ki so bile ene najlepših, saj so atleti dosegli 10 novih balkanskih rekordov, dva pa sta bila izenačena. Tri dopoldneve in tri večere so trajali ostri boji na starodavnem olimpijskem stadionu. Tekmovanju je stalno prisostvovala 60 tisočglava množica, ki je stalno bodrila nastopajoče.

Letos so Jugoslovani prepričljivo osvojili prvo mesto v moški konkurenci in drugo mesto v ženski, kar vsekakor predstavlja enega največjih uspehov jugoslovanske atletike v vsej zgodovini.

Prihodnje balkanske igre bodo v Beogradu.

LESTVICA

1. BEOGRAD	3	2-1-0	5-2	5
2. VOJVODINA	3	2-0-1	9-3	4
2. CRV. ZVEZDA	3	1-2-0	9-8	4
2. SPLIT	3	2-0-1	9-8	4
2. RIJEKA	3	2-0-1	3-6	4
6. PARTIZAN	3	1-1-1	6-5	3
6. VELEŽ	3	0-3-0	4-4	3
6. DINAMO	3	1-1-1	5-5	3
9. RADNICKI	3	1-0-2	5-5	2
9. HAJDUK	3	0-2-1	4-5	2
11. SARAJEVO	3	0-1-2	5-10	1
11. VARDAR	3	0-1-2	1-4	1

KONČNI VRSTNI RED

MOŠKI:

Država	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	T.
1. JUGOSLAVIJA	9	11	5	5	7	3	173
2. GRČIJA	3	8	6	6	5	4	113
3. ROMUNIJA	5	0	7	5	3	6	93
4. BOLGARIJA	5	3	3	2	5	3	82
5. TURČIJA	0	0	1	4	2	2	29

ŽENSKÉ:

1. ROMUNIJA	6	5	5	3	1	2	94
2. JUGOSLAVIJA	3	4	2	7	2	4	91
3. BOLGARIJA	2	3	4	1	8	5	71
4. TURČIJA	1	0	1	0	0	0	14

On pa je pisal, da »je smrt edina pot, če hoče rešiti svojo ogroženo čast«. Ne pove pa, od česa je bila ogrožena. Že takrat se je marsikaj šušljalo o rojstvu nesrečne baronice Mary, ki so jo v največji tajnosti pokopali. Rojena je bila takrat, ko je bil njen oče Albin von Vetsera že enajst mesecev odsoten od družine. Zunanje ministrstvo ga je poslalo kot drugega tajnika na avstrijsko poslaništvo v Petrograd. Kdo je torej oče lepe Mary?

Njena mati Helena je sprejemala dosti nadvojvod. Hodila je celo na dvor.

Zakaj je tudi Franc Jožef tako branil sinu poznanje z Mary? Saj ni bil v pogledu osebne morale tako tankovesten, tudi za sina ne. In vendar je sina po poslednjem razgovoru skoraj poslal v smrt. Takrat mu je odkril usodepolno resnico, da je Mary kri — njegove krvi.

Prav s krvjo je bila zapečaten zgodovina zadnjih Habsburgov.

Prestolonaslednik mogočne podonavske monarhije, ki se je z ljubico vred ustrelil v lovskem gradiču, gotovo ni bil več normalen človek.

150

V SONCU in senci

(Usoda Habsburženov)

Stroga in neenotna vzgoja na cesarskem dvoru, razprtem in razdvojenem na razne kamarile in stranke, je slabo vplivala na silno čustvenega Rudolfa. Vendar je do svojega osemindvajsetega leta kazal izredne sposobnosti in samostojno gledanje na razvoj dogodkov. Prav to samostojnost so pa ovirali velenemški ministri, ki so se bali za svojo nadoblast v državi.

Na prestolu morajo sedeti lutke, to je bilo njihovo geslo.

Zato so kaj radi zapirali oči pred vsako zablodo mladega princa. Še potiskali so ga na stranpota, kadar ni našel sreče v zakonu. Ko je hudo zbolel in so ga zdravniki zdravili z morfijem, je zgubil voljo za resno življenje. V družbi razbrzdanih avstrijskih nadvojvod je hodil po poti, ki se je

končala v Mayerlingu. Vsa ta burna dvorna zgodovina se je odvijala pred umirajočim Karlom kot v filmu.

Po Rudolfovi smrti je nasledstvo pripadlo Francu Ferdinandu. Tudi tega so zlobna kovarstva spravila v spletko, ki so se zadržile na Vidov dan ob bregovih Miljačke v Sarajevu.

Po njegovi smrti je prišla vrsta nanj, na Karla. Njegov oče je bil tisti nadvojvoda Oton, ki je Rudolfa uvajal v »veselo dunajsko življenje«. Kazen za grehe je neizbežno sledila.

(Dalje)

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

RADO BEDNARIK

20

Za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e
P
o
t
v
n
e
z
n
a
n
o

Samuel
Scowill

Miki
Muster

166. Po navodilih strica Toma so tovariši izvotleno deblo dvignili in ga položili tako, da je z vsakim koncem ležalo na debelem panju. Nato so nabrali suhih vej, jih razporedili v vsej dolžini pod deblom in veje zažgali. Hen in stric sta nalagala na ogenj in pazila, da je bil povsod enako močan. Zdaj sta ga razpihovala, zdaj dušila z mokrim mahom.

167. Pod pritiskom vročine se je težka klada vedno bolj sločila. Ponekod je stric Tom pomagal še s sekiro in klada je postajala vedno bolj podobna čolnu z navzgor obrnjenimi konci. Peter in Jim sta že tesala deske za klopi in Hen jih je vložil med robova čolna. Novi čoln se je ponoči počasi hladil, les se je krčil in trdno stisnil klopi.

168. Z velikim navdušenjem so popotniki naslednje jutro ogledovali svoje novo vozilo. Hen je nehal z rezljanjem vesel iz palmovega lesa, pomignil Petru in Jimu, naj stopita bliže, in jima nekaj pošepetal. »Bravo!« je zaklical Peter in stekel v gozd. Kmalu se je vrnil s strtim palmovim orehom v roki. »Naš čoln moramo slovesno imenovati!« je klical.

169. »Tako je!« je pritrdil profesor. »Imenuje naj se Peggy.« Deklica je bila veselo presenečena, Peter pa ji je ponudil oreh. Vrgla ga je ob bok čolna, da se je mlečna tekočina razlila po lesu. Najboljše volje so se popotniki pripravili na nadaljnjo pot. Brodolum jih je zaustavil le za osem dni. Spet bodo lahko hiteli k svojemu cilju!

170. Splovili so čoln in odrinili od brega. Potovanje je bilo prijetno in hitro. Vstajali so zgodaj in v hladnih dopoldnevih veslali, popoldne pa so se pred vročino zatekali v senco na kopno. Popoldneve so izrabili za lov in kmalu se jim je v čolnu nabrala tolikšna zaloga hrane, da skoraj niso pogrešali popotnice, ki so jo bili izgubili pod slapom.

171. Ker je Hen vedel, kako rada ima Peggy sadje, se z nobenega sprehoda po gozdu ni vrnil praznih rok. Zdaj je prinesel košarico banan, drugi melonom podobne sadeže drevesa melonovca, tretjič spet kašno drugo sadje. Kadar so se popotniki vrnili z lova je Peggy vedno segla po Henovi košarici in se sladkala. Nekega dne pa se je močno uštel.

172. Kakor vsak dan ji je tudi tokrat položil Hen pred noge košarico s sadjem, podobnim majhnim melonom. Peggy je izbrala najlepši sadež in slastno ugriznila vanj. Toda doživela je vse kaj drugega, kot je pričakovala. Sadež je bil grenk kot pelin. Nakremžila se je in počitala Henu: »Zakaj se norčuješ iz mene? To vendar ni užitno!«

173. »Kdo pa je rekel, da ugrizni v sadež?« se je zasmel Hen. »Grenek je, vendar ga boš vesela, ker nam bo močno koristil. Le stopi k vodi in si umij roke z njim! To je namreč milovec. Peggy je ubogala njegov nasvet in potopila sadež v vodo. Voščena vrhnja koža se je res začela v vodi peniti in Peggy si je umila roke kot s pravi milom.

174. Veselo je zaukazala tovarišem: »Vzemite vsak svoj sadež in se okoplajte! Tudi srajce slecite, da jih bomo oprala. Saj smo vsi zamazani od potovanja!« — »Le ubogajmo,« je dejal profesor Grey. »Pripravimo se na slovesni trenutek. Če zemljevid ne laže se bo naša vožnja po reki kmalu končala. Bližamo se Poti sužnjem, že jutri bomo mogoče na njej.«